

Rektioseikkoja

Kielioppaissa käsitellään rektiota luetlemalla joitakin virhe-esimerkkejä. (Ks. esim. Ikola, Nykysuomen käsikirja s. 157—159; Pulkinen, Asiasuomen opas s. 11—12.) Rektio on niin sidoksissa tekstiin, että siitä on vaikea antaa tarkkoja systemaattisia ohjeita. Osmo Ikolan mielestä syntyperäinen suomalainen hallitsee rektion kielikorvansa avulla (mts. 158). Hyväkin kielikorva joutuu kuitenkin koetteille, kun vieraiden rakenteiden mukaista käännostekstiä tulvii yhä enemmän.

Seppo Räsänen on kirjoittanut rektiosta Virittäjässä vuonna 1971 (s. 436—437). Hän esittelee kyseisen vuoden ylioppilaisaineiden rektiovirheitä. Käsitellen seuraavassa muutamia omiin poimintoihini perustuvia rektiota tapauksia. (Aineisto on pääasiassa opiskelijoiden harjoitusaineista.) Ensiksi esimerkkejä, joissa on käytetty virheellisesti allatiivia:

»Hän reagoi voimakkaasti kaikelle riippuvuudelle ja sitomiselle.» Par. reagoi kaikkien riippuvuuteen ja sitomiseen.

»Romaani kertoo laiskasta miehestä, jonka laiskuudelle ja apatialle ei tiedetä mitään fyysistä tai psyykkistä syytä.» Par. laiskuuteen ja apatiaan.

»Reaktiovaiheessa henkilö pyrkii hah-

mottamaan kokonaistilanteensa eli etsimään selityksiä onnettomuudelleen.» Par. selityksiä onnettomuuteensa.

»Arvostelun mukaan ei ole riittävää näyttöä sille, että —.» Par. näyttöä siitä.

»Kaarina Kailan kuva on antanut aiheen Marja-Leena Mikkolan runolle.» Par. aiheen runoon. Lähimerkityksinen lähtökohta liittyy samoin useimmiten illatiiviin:

»Tämä ei ole kuitenkaan olennainen lähtökohta kyseisen filmin analysoimille.» Par. lähtökohta analysointiin.

»Normatiivinen etiikka antaa ohjeita ihmisen käyttäytymiselle.» Par. ihmiselle ohjeita käyttäytymisestä. Nykysuomen sanakirjan mukaan ohje voi liittyä myös illatiiviin: »Ohjeita sähkölaitteiden käsitte-lyyn».

Kielioppaiden ohjeista huolimatta vaikutus ja vaikuttaa -sanojen yhteydessä käytetään yhä virheellisesti allatiivia:

»Mitä vaikutusta maakaasulla olisi Hämeen teollisuudelle?» Par. vaikutusta teollisuuteen.

Aikamoinen joukko rektiovirheitä liittyy liialliseen illatiivin käyttöön. Merkityksanan yhteydessä näkee usein allatiivin sijasta illatiivin:

»Lääkintävoimistelijan sanoilla, eleillä ja asenteilla on suuri merkitys potilaan elämään ja hyvinvointiin.» Par. merkitys elämälle ja hyvinvoinnille.

Muita esimerkkejä illatiivista:

»Alkoholismi altistaa monenlaiseen sairauteen.» Par. altistaa monenlaiselle sairaudelle. Adjektiivi altis liittyy myös yleensä allatiiviin: vaikutuksille altis.

»Panfilovin näkemys ihmiseen on tiukkaa, mutta humaani.» Par. näkemys ihmisestä, ihmisenäkemys.

»Ulkoiset katastrofit ovat tyypillisiä tilanteita kriisin puhkeamiseen.» Par. kriisin puhjetessa. Vaikuttaa-verbin kangastus on ilmeisesti tuonut illatiivin tähän virkkeeseen: Ulkoiset katastrofit vaikuttavat usein kriisin puhkeamiseen.

Translatiivia suositaan niin ikään muiden sijojen kustannuksella:

»Hoitotieteen tutkimuksessa on tähden-

netty opetuksen merkitystä hoidon tavoitteiden saavuttamiseksi.» Par. merkitystä tavoitteiden saavuttamiselle.

»Ensimmäinen edellytys hoitosuhteen onnistumiseksi on yhteinen kieli.» Par. onnistumisen edellytys, edellytys onnistumiselle. Rektio edellytys johonkin on myös mahdollinen: Hänellä ei ole edellytyksiä tähän tehtävään.

Kokea-verbin yhteydessä translatiivi sen sijaan on usein luontevin:

»Opiskelija kokee elämän joskus epäoikeudenmukaiselta ja turhalta.» Par. kokee epäoikeudenmukaiseksi ja turhaksi. Ablatiivi selittyy *tuntua*-verbin rektion vaikutukseksi: *Opiskelijasta elämä tuntuu joskus epäoikeudenmukaiselta ja turhalta.*

Pitää-verbiin liittyvä essiivi tuppautuu myös *kokea*-verbin yhteyteen:

»Vanhemmat kokivat lapsensa käyttäytymisen *loukkauksena*.» Par. kokivat *loukkaukseksi*.

Virkkeeseen »Pelko ja ahdistus ovat osana hänen jokapäiväisessä kouluelämässään» inessiivi sopisi, jos *osana*-ilmauksen paikalla olisi *mukana*. Par. *Pelko ja ahdistus ovat osa hänen jokapäiväistä kouluelämäänsä.*

Osa rektiovirheistä näyttää siis syntyvän eri rakenteiden risteytyessä. Elatiivi ja illatiivi voivat sekoittua puolestaan *usko* ja *toivomus* -sanojen käytössä:

»Lausunto kuvastaa uskoa dollarin laskun *väliaikaisuudesta*.» Par. *uskoa laskun väliaikaisuuteen*.

»Potilaiden pitäisi uskaltaa sanoa toivomuksensa *hoidon suhteen*.» Par. *toivomuksensa hoidosta, hoitoa koskevat toivomuksensa*.

Tässä esimerkissä on käytetty paperityylistä postpositioilmausta sijamuodon paikalla. Kaksi muuta esimerkkiä samantyyppisestä kömpelyydestä:

»Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota sosiaaliskysymyksiin, joissa on esim. *palkkauksen osalta* vieläkin huomattavia eroja.» Par. – – kiinnitettiin huomiota sosiaaliskysymyksiin, esim. *palkkauksessa on – –*.

»Eteläisen Afrikan kohdalla suurpoliittisten rintamien kehitystä jarruttaa vielä länsimaiden varovaisuus.» Par. *Afrikan eteläosassa*.

Rektio-ongelmat voivat olla hyvinkin visaisia — eniten hankaluutta aiheuttavat ilmausten erilaiset merkitysvivahteet. Selvyys- ja tarkkuussyistä rektioita on syytä kuitenkin pohtia. Pulmia ratkottaessa ei pidä unohtaa Nykysuomen sanakirjan sana-artikkeleita, joskin niiden osittainen vanhentuneisuus ja rajallisuus on pidettävä mielessä.

Kaino Laaksonen